

DIONISIE M. PIPPIDI

(1905 – 1993)

Se retrag în lumea umbrelor și ultimii reprezentanți ai generației de aur a istoriei vechi și arheologiei românești (C. Daicoviciu, Vl. Dumitrescu, R. Vulpe, Em. Condurachi, I. I. Russu, D. Tudor ș.a.), cei care după excelente rezultate la studiile în țară au continuat specializarea la școlile române de la Roma și Paris.

La 23 iunie 1993 s-a alăturat strămoșilor Profesorul Dionisie M. Pippidi, personalitate care lasă în urmă o operă de excepție. Dacă cei care vor încerca să reconstituie drumul în viață al savantului vor avea o misiune relativ ușoară, cei care-și vor propune înfățișarea și estimarea corespunzătoare a itinerariului în știință se vor afla în fața unor scrieri de mare profunzime și diversitate în care pot fi întâlnite contribuții fundamentale din mai multe domenii ale științelor umaniste.

Opera adăugată de D. M. Pippidi științei istorice, culturii românești și universale, ar putea fi totuși acoperită în parte de „Variațiuni pe teme clasice” cum se intitulază una din lucrările sale. Erudiția compozitorului a fost însoțită de o rară sagacitate și putere de selecție a esențialului, de capacitatea de a descoperi sensuri și asocieri nebănuite în însemnările cercetate, de o nepotolită sete de lectură și comunicare, de harul de a conferi celor scrise simplitate, accesibilitate, limpezime grație stilului și îndelungatei intimități cu domeniul cercetat.

Născut la Craiova în ziua de 30 decembrie 1905, D. M. Pippidi a urmat liceul în orașul natal, iar studiile superioare între anii 1923-1927 la București, cu profesori care ar fi onorat orice mare universitate europeană mult centenară. Dintre profesori, o influență hotărâtoare asupra tânărului student a avut-o savantul Vasile Pârvan „... maestrul al cărui ascendent personal l-am resimțit poate mai mult decât pe al oricărui alt dascăl al meu, român sau străin” (*SrCl*, XIV, 1972, p. 257).

Au urmat alți patru ani de specializare la Paris, la École supérieure de Hautes Études și la Școala română de la Roma, ani plasați la începutul unui drum de pregătire a tezei de doctorat *Tacite et Tibère. Une contribution à la technique du portrait dans l'historiographie latine*, susținută în anul 1932 la Universitatea din București, ani de regăsire și afirmare timpurie a vocației, opțiunii și personalității.

La întoarcerea în țară a fost asistent al profesorului Cezar Papacostea la Iași. A continuat 45 de ani o fructuoasă activitate didactică, mai ales la Universitatea din București, inițind numeroase generații de studenți în cultura clasică și apoi în cadrul Facultății de istorie, în studiul epigrafiei.

Scrierile Profesorului D. M. Pippidi cuprind lucrări de istorie, epigrafie, arheologie, istoriografie și filosofia istoriei, istorie literară, filosofie, istorie a religiilor, traduceri, rare bibliografii, recenzii și mai ales note de lectură. Separarea are evident o valoare relativă căci epigrafistul nu lasă lectura inscripției fără un consistent comentariu istoric, iar istoricul își bazează cea mai mare parte a operei sale pe rezultatele dobândite prin epigrafie.

În această activitate științifică începută în anul 1928 ar putea fi deosebite două perioade: I, cuprinsă între anii 1928-1950, când pe primul plan apare istoricul literar, traducătorul, istoricul și cercetătorul religiilor antice.

Între scrierile de mai mare întindere și răsunet elaborate în această primă perioadă, amintita lucrare de doctorat *Tacite et Tibère...* (1938), apreciată elogios; *Recherches sur le culte imperial* (1939),

contribuție însemnată într-un domeniu de interferență al religiilor orientale și occidentale, a religiei și politicii, lucrare asupra teminicii căreia au găsit cuvinte de laudă J. Carcopino, N. Iorga, E. Hohl, J. Bayet, A. Brelich. La publicarea ei D. M. Pippidi avea doar 34 de ani !

A tradus și comentat *Poetica* lui Aristotel (1940) și la scurt timp a revenit cu o lucrare mai amplă gândită în perioada pregătirii doctoratului, *Autour de Tibère* (1944), primită favorabil așa cum indică recenziile din marile reviste de studii clasice. În același an a apărut și *Formarea ideilor literare în antichitate. Schiță istorică* (1944), despre care au scris Tudor Vianu, Șerban Cioculescu, Edgar Papu ș.a. Cartea a cunoscut și o nouă ediție în 1972.

În cea de a doua perioadă, de o sporită rodnicie, preocupările anterioare continuă, dar lor li se adaugă arheologia și epigrafia. Întâlnirea cu Histria a marcat multe din scrierile ulterioare anului 1950. La Histria în afara activității de arheolog, îndeosebi în „zona sacră”, urma să publice descoperirile epigrafice succedând în acest domeniu pe Vasile Pârvan și Scarlat Lambrino. Inscripțiile histriene au fost puse cu promptitudine și competență în circulația științifică, iar acum suntem în fericita situație de a avea un volum cu toate epigrafele marii colonii milesiene. Este unul din marile daruri oferite de D. M. Pippidi istoriei și culturii noastre, o ilustrare a nivelului atins de colecția *Inscripțiile antice din Dacia și Scythica Minor*, pe care prof. D. M. Pippidi a dirijat-o împreună cu regretatul prof. I. I. Russu.

Volumele de sine stătătoare ale acestei perioade sintetizează contribuțiile privitoare la colonizarea greacă și a relațiilor coloniilor pontice cu lumea getică (*Din istoria Dobrogei*, I, *Scythica Minora* etc.).

Recenziile și mai ales *Notele de lectură*, de o mare diversitate tematică, inconfundabile ca stil, cultivând amănuntul semnificativ, o măiestră integrare a arhaismelor, o adaptare a lexicului la text, ironia fină, note cu numeroase observații judicioase și idei valoroase sunt citite cu folos și încântare. Cele mai multe pot fi regăsite în volumul *Parerga*.

Coordonatorul, editorul, directorul Institutului de Arheologie, prestigiosul moderator al unor colocvii și congrese internaționale, sunt alte ipostaze în care a apărut Profesorul D. M. Pippidi.

Valoarea contribuțiilor sale este relevantă în parte și de numeroasele recunoașteri ale meritelor sale. Din anul 1963 a fost

ales membru corespondent al Academiei Române și în 1990 membru titular și apoi președinte al Secției de istorie și arheologie. A fost membru titular al Institutelor de Arheologie din Germania și Austria, membru de onoare al Societății „For the Promotion of Roman Studies” din Londra, membru corespondent al Academiei Britanice, membru asociat străin la Academie des Inscriptions et Belles Lettres, doctor *honoris causa* al Universității din Lyon.

N-am avut prilejul de a-l audia de la Catedră. L-am cunoscut însă ca „editor”, cum îi plăcea să-și spună după întocmirea unor referate pentru acceptarea unor note sau studii și ca referent al tezei de doctorat. M-a onorat cu unele discuții îndeosebi asupra istoriei religiilor și cu o colaborare. Mi-au fost accesibile unele cărți din biblioteca personală a Profesorului. La Congresele de epigrafie greacă și latină (Constanța, München, Atena) am văzut cât de mare era prestigiul internațional de care se bucura.

Deceniile vor confirma trăinicia unor contribuții substanțiale, care au implicații în înțelegerea a mai mult de un mileniu din istoria veche a țării noastre, cu o complexă problematică, de la colonizarea greacă la istoria Dobrogei în timpurile romane și romano-bizantine. Cercetătorii istoriei primelor decenii ale istoriei Romei, a cultului cărmuitorilor, a istoriei religiilor antice vor trebui să apeleze și la studiile regretatului Profesor.

Aceste „variațiuni pe teme clasice” nu au stat la îndemâna multor contemporani ai noștri din țară sau printre savanții clasiști ai altor popoare. D. M. Pippidi a fost mai aproape de renașteriști dar rigoarea științifică e cea pusă de cercetarea modernă.

Monologul rostit de opera regretatului savant sperăm să inspire încă multe generații.

Sit Tibi Terra Levis!

SILVIU SANIE